

در نیویورک چه چیزی رقم خورد؟

رحمان قهرمان پور:
اروپایی‌ها «امیدواری محتاطانه» دارند
سفر مسعود پزشکیان به نیویورک به علت همزمانی این سفر با تحولات منطقه‌ای از یکسو و پیچیدگی‌های سیاست خارجی و اقتصاد کشور مورد توجه قرار دارد. پزشک‌یان، در سخنرانی خود در مقر سازمان ملل در نیویورک تأکید کرد که ایران آماده تعامل با همه طرف‌های برجام است. سخنان اخیر عباس عراقچی وزیر امور خارجه ایران درباره برجام، مکمل سخنان رئیس‌جمهور شد و حضور تیم موسوم به «معمار برجام» در این سفر را با هدف یا ماموریتی ویژه ترسیم کرد. عراقچی در بخشی از سخنان خود گفت: «به شکل عزتمندانه به دنبال احیای فرمول برجام هستیم. برجام و مذاکرات هسته‌ای بر یک فرمول استوار است؛ اعتمادسازی در مورد صلح‌آمیز بودن برنامهٔ هسته‌از سوی ایران و رفع تحریم‌ها از سوی طرف مقابل.» شکل‌گیری برجامی دیگر یا به تعبیر عباس عراقچی برجام عزتمندانه از یک سو به روابط ایران و کشورهای اروپایی و غربی و از سوی دیگر به روابط ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی وابسته است. رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در این زمینه گفته است: «شاهد تمایل بیشتر ایران برای همکاری با آژانس بوده‌ام و مایلیم، به سرعت، پیشرفتی واقعی در احیای مذاکرات فنی با ایران ایجاد کنیم. در نظر دارم در اکتبر برای دیدار با «مسعود پزشکیان» رئیس‌جمهور ایران به تهران سفر کنم.» در همین راستا، وزرای خارجه گروه ۷ نیز در بیانیه‌ای از ایران خواسته‌اند به کاهش تنش‌های منطقه‌ای کمک کند و تأکید کرده‌اند، تهران هرگز نباید سلاح هسته‌ای تولید کند یا به آن دست یابد. بخشی از سخنان جون بایدن، رئیس‌جمهور ایالات متحده در سازمان ملل نیز با محتوایی مشابه خطاب به ایران مطرح شد.

دور از انتظار نیست اگر آمریکا و اروپا به دنبال یک توافق خوب باشند

یک تحلیلگر مسائل بین‌الملل اظهار داشت: در مجموعه اقدامات دیپلماتیکی که در نیویورک رخ داد، شاهد نوعی «امیدواری محتاطانه» هستیم. در واقع نحوه برخورد با دولت آقای پزشکیان، نه مثل برخورد با دولت آقای رئیسی بود که با بدبینی همراه باشد و نه به اندازه دولت آقای روحانی بود که نسبت به ایجاد تغییرات، امیدوار باشند. در واقع یک حد وسط اتفاق افتاد. نه مثل زمان آقای روحانی ۳ ره‌ارشد اروپایی با آقای پزشکیان هم‌زمان دیدار کردند و نه مثل زمان آقای رئیسی، سطح دیدارها پایین بود. در واقع هم آقای جوزپ بورل با آقای عراقچی دیدار کرد و هم آقای مکرون با رئیس‌جمهور و تیم سیاست خارجی ملاقات کرد. همه این‌ها نشان می‌دهد که اروپایی‌ها با یک رویکرد محتاطانه در حال نظاره شرایط هستند که در هفته‌ها و ماه‌های آینده چه اتفاقاتی داخل ایران و در سطح منطقه رخ خواهد داد و بر همان اساس، به دنبال ترسیم سیاست‌های آینده خود در قبال ایران خواهد بود. رحمان قهرمان پور گفت: سخنان آقای عراقچی درباره احیای برجام به شکل عزتمندانه، احتمالاً در راستای سخنان رهبری در خصوص «عزت»، «حکمت» و «صلحت» است. یعنی به زبان دیپلماتیک، طرف‌های اروپایی و آمریکایی هم باید امتیازاتی به ایران بدهند تا دولت آقای پزشکیان بتواند، داخل کشور از توافق حمایت کند. هم داخل ایران و هم در آمریکا، توافق هسته‌ای، موافقان و مخالفانی دارد و هر دولتی نیز می‌خواهد توافقی داشته باشد که بتواند از آن توافق در برابر مخالفان و منتقدان خود، دفاع کند. بنابراین، شاید این‌اشاره، پیامی به آمریکا و اروپا در همین راستاست. این کارشناس ارشد سیاست خارجی بیان کرد: اینکه بین اتحادیه اروپا، آژانس و ایران، تغییریری حاصل شود بستگی به توافقاتی دارد که خارج از آژانس انجام می‌شود. ما پیش‌تر نیز، این سابقه را داشته‌ایم که ایران غنی‌سازی ۳۰ درصدی را تعطیل کرده است و بنابراین دور از انتظار نیست که اگر آمریکا و اروپا به دنبال یک توافق خوب باشند، ایران غنی‌سازی ۶۰ درصد را تعطیل کند یا بخشی از ذخایر خود را به مواد شیمیایی دیگر تبدیل کند. اما این‌ها مسائل فنی است. مسأله مهمتر این است که اراده‌ای برای توافق شکل بگیرد. اگر این اراده شکل بگیرد، حل مسائل فنی کار خاصی نخواهد بود. مشکل فعلی عدم شکل‌گیری همین اراده به دلیل تردیدهای طرف اروپایی است. طرف اروپایی نگران است که آیا آقای پزشکیان و تیم همراه وی می‌توانند به وعده‌های خود عمل کنند یا خیر. اروپایی‌ها تجربه مخالفت با برجام، داخل ایران، از سوی رقبای آقای روحانی را به یاد دارند. همه اینها باعث می‌شود که اروپایی‌ها با تردید به شرایط نگاه کنند. وی افزود: اگر اروپایی‌ها به این جمع بندی برسند که در ایران اراده‌ای جدی برای توافق وجود دارد، شرایط متفاوت خواهد بود. نکته دیگر این است که بعد از برداشت اروپایی‌ها درباره شرایط داخل ایران، برداشت منطقه‌ای اروپایی‌ها هم مهم است. در واقع در حال حاضر، بحث‌های جنگ غزه و جنگ اوکراین را داریم و درباره این موارد، اروپایی‌ها ملاحظاتی دارند. در واقع حتی اگر ایران مایل به توافق باشد، اروپایی‌ها و آمریکا هم باید مشکلات خود را در نظر داشته باشند. برای مثال در حال حاضر، دولت بایدن نمی‌تواند به سمت یک توافق جامع حرکت کند چرا که ترامپ و جمهوریخواهان از این موضوعات علیه بایدن استفاده می‌کنند. بنابراین، همه این‌ها معادلات یک طرفه نیست و هم شرایط اروپا و آمریکا مهم است و هم شرایط ایران. مجموع همه این‌ها را باید رصد کرد تا ببینیم چه زمانی شرایط لازم و بهینه برای توافق شکل می‌گیرد. قهرمان پور تصریح کرد: در عالم سیاست هم سخنان و تبیین نظری و مسائل مشابه مهم است و هم رفتارهای عملی. طبیعتاً همه بازیگران سیاسی در ارزیابی‌های خود با شرایط، فقط به اظهارات مبسوط شده اکتفا نمی‌کنند. آن‌ها می‌خواهند متوجه شوند پشت پرده چه خبر است و از گزارش‌های نهادهای نظامی و امنیتی خود استفاده می‌کنند. در واقع آنها می‌خواهند بررسی کنند که آنچه پشت‌تربوین سازمان ملل مطرح می‌شود تا چه حد عملی شده است. در واقع مجموع همه این‌ها همان رویکرد محتاطانه است که اشاره کردم.

علی بیگدلی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

باید برجام رارهاکرد

کلیدی ترین نکته سفر به نیویورک سیاست

انعطاف بود

ایران و غرب باید پکیج مشکلات خود را حل کنند

آرمان ملی- احسان انصاری:
آیا سفر پزشک‌یان به نیویورک موفقیت‌آمیز بود؟ این سفر چه دستاوردهایی برای دولت چهاردهم به همراه داشت؟ آیا پیام‌های رد و بدل شده بین ایران و کشورهای غربی در این سفر به اندازه‌ای کلیدی بود که مسیر آینده مذاکرات رتسهیل کند؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سوالات با دکتر علی بیگدلی، تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده است. بیگدلی معتقد است: «در شرایط کنونی مشکل ما تنها برجام نیست و آقای پزشکیان به خوبی به این نکته اشاره کرد که ما بک پکیج مشکل با غرب داریم که باید بتوانیم این پکیج را حل کنیم. در این پکیج مسائلی مانند

مهم‌ترین وجه سفر پزشک‌یان

به نیویورک سیاست

انعطاف‌پذیری ایران بود

فروش تجهیزات نظامی به روسیه، مسائل مرتبط با حقوق بشر، مسأله ارتباط ما با گروه‌های منطقه‌ای و... است که به صورت کلی یک پکیج را تشکیل می‌دهد که باید آن را با غرب حل کنیم. اگر به خاطر داشته باشیم در اوایل کار بایدن اعلام کرد ما حاضر هستیم تحریم‌های ذیل برجام را برداریم، اما دولت وقت ایران معتقد بود باید همه تحریم‌ها برداشته شود. در شرایط کنونی نیز در همین وضعیت قرار داریم و اگر قرار است تنها تحریم‌های ذیل برجام برداشته شود شرایط را تغییر نخواهد داد.» در ادامه ما حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

غرب وجود دارد نادیده گرفته شود. این در حالی است که آقای اسلامی در سفر اخیر خود به وین با آقای گروسی دیدار کرد و از سوی دیگر آقای عراقچی نیز در نیویورک با آقای گروسی دیدار کرد و آقای گروسی قرار است در آینده به ایران سفر کند. این وضعیت نشان می‌دهد که احتمال اینکه پرونده هسته‌ای ایران به نتایج خوبی دست پیدا کند وجود دارد. تنها دغدغه‌ای که در این زمینه وجود دارد این است که مسائل دیگری که در کنار برجام وجود دارد و از اهمیت زیادی نیز برخوردار است نادیده گرفته و اختلافات ایران و غرب به صورت یک پکیج دیده نشود.

خبرهای منتشر شده حکایت از این داشت که عراقچی به دلیل رد و بدل شدن پیام‌هایی بین ایران و آمریکا مدت بیشتری را در نیویورک به سر برد. این پیام‌ها به چه میزان با پیام‌هایی که بین وزرای خارجه ایران و کشورهای غربی در سال ۲۰۱۵ یعنی قبل از برجام رد و بدل شد شباهت دارد؟ به صورت مرسوم هنگامی که رئیس‌جمهور از نیویورک بازمی‌گردد وزیر امور خارجه و هیأت همراه چند روز بیشتر در نیویورک می‌مانند تا مذاکرات را ادامه دهند و حتی رایزنی‌های جدیدی داشته باشند. این یک رفتار عرف دیپلماتیک است که توسط آقای عراقچی صورت گرفته است. کسانی که همراه آقای پزشکیان سفر کرده‌اند یعنی آقای عراقچی در گذشته عضو تیم مذاکره‌کننده ایران بوده و به خوبی با وضعیت مذاکرات آشنایی دارند. از سوی دیگر آقای ظریف نیز در سفر به نیویورک در کنار رئیس‌جمهور حاضر داشته‌اند که هر حال مذاکره‌کننده اصلی ایران در توافق برجام بودند. به همین دلیل تیمی که رئیس‌جمهور را همراه کردند از تجربه کافی در زمینه مذاکره و پرونده هسته‌ای ایران برخوردار بوده‌اند. البته من هنوز مطمئن‌ان ندارم و هنوز این وضعیت برای آقای روحانی نیز وجود داشت. آقای روحانی پس از توافق برجام در سال ۲۰۱۵ عنوان کرد پس از این ما به دنبال برجام ۲ و ۳ هستیم که رهبری عنوان کردند ما دیگر برجام ۲ و ۳ نخواهیم داشت. در شرایط کنونی نیز این نگرانی وجود دارد که همه چیز به موضوع پرونده هسته‌ای ایران خلاصه شود و مسائل دیگری که در پکیج و اختلاف ایران

گروسی در اظهارات خود در نیویورک اعلام کرد که ادامه مذاکرات بدون حضور آمریکا امکان‌پذیر نیست و همه چیز را به نتیجه انتخابات آمریکا حواله داد. در چنین شرایطی دولت پزشک‌یان چه رویکردی در مقابل هر دو نامزد انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در پیش خواهند گرفت؟ آقای گروسی این صحبت را مطرح کرد، اما در واقع آمریکا در سال ۲۰۱۸ از برجام خارج شدند و به همین دلیل دیگر نمی‌توانند نقش موثری در این زمینه داشته باشند. پزشکیان تا انتخابات آمریکا باقی مانده است و در عمل نیز تا هیات‌های کشورهای مختلف با هم مذاکره کنند کار به آن زمان کشیده خواهد شد تا نتیجه انتخابات آمریکا مشخص شود. امیدواری است که در این زمینه وجود دارد این است که خانم هریس در انتخابات آمریکا پیروز شود که در چنین شرایطی وی به احتمال زیاد ادامه سیاست‌های اوپاماو بایدن را در مقابل ایران در پیش خواهد گرفت و ماکار راح‌تری با وی خواهیم داشت.

روى مفاد و محتويات آن نظر خواهند داد. این نماینده مجلس شورای اسلامی ضمن ارزیابی خود از جو کلی مجلس در برخورد با مذاکرات تصریح کرد: تصور من این است که تکلیف FATF مشخص است، مجلس مصوب کرد و الان هم در مجمع تشخیص مصلحت نظام است که آنها هم نه گفتند آره و نه گفتند خیر. مذاکرات هم در چند بخش است و فقط مربوط به مذاکرات هسته‌ای نیست کما اینکه پزشک‌یان هم در صحبت‌های خود گفت ما ادامه همان مذاکرات هسته‌ای را دنبال خواهیم کرد. اقدامی که در دولت روحانی صورت گرفته بود این بود که محتوای مذاکرات را تقسیم بندی و کار را آسان‌تر کرده بودند. به نظر من اگر پزشک‌یان بخواهد مذاکرات را دنبال کند، در بحث احیای برجام کار سختی پیش‌رو ندارد.

در شرایط کنونی این مسأله حائز اهمیت است که آیا ما با برجام می‌توانیم مشکلات خارجی را حل کنیم و برای سرمایه‌گذاری است که در شرایط کنونی مشکل ما تنها برجام نیست و آقای پزشک‌یان به خوبی به این نکته اشاره کرد که ما بک پکیج مشکل با غرب داریم که باید بتوانیم این پکیج را حل کنیم

در شرایط کنونی برای همه مسجل شده این است که فضای کنونی کشور از نظر اقتصادی دیگر برای مردم قابل تحمل نیست و به همین دلیل این امیدواری وجود دارد که این مشکلات در آینده حل شود.

سیاست انعطافی که دولت در پیش گرفته پیشنهاد دولت به حاکمیت بوده و یا حاکمیت خود به این نتیجه رسیده که اگر در شرایط کنونی انعطاف نداشته باشد ممکن است شرایط در آینده پیچیده‌تر شود؟

آقای پزشک‌یان یک مرتبه نیامد به عنوان نامزد انتخابات ریاست جمهوری ثبت نام کند و به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شود. روی این موضوع کار شده و اگر امروز شاهد سیاست انعطاف ایران در نیویورک هستیم قطعاً از سوی حاکمیت حمایت شده است. اگر به خاطر داشته باشیم این وضعیت برای آقای روحانی نیز وجود داشت. آقای روحانی پس از توافق برجام در سال ۲۰۱۵ عنوان کرد پس از این ما به دنبال برجام ۲ و ۳ هستیم که رهبری عنوان کردند ما دیگر برجام ۲ و ۳ نخواهیم داشت. در شرایط کنونی نیز این نگرانی وجود دارد که همه چیز به موضوع پرونده هسته‌ای ایران خلاصه شود و مسائل دیگری که در پکیج و اختلاف ایران

به صورت مرسوم هنگامی که رئیس‌جمهور به نیویورک باز می‌گردد وزیر امور خارجه و هیأت همراه چند روز بیشتر در نیویورک می‌مانند تا مذاکرات را ادامه دهند و حتی رایزنی‌های جدیدی داشته باشند. این

یک رفتار عرف دیپلماتیک است که توسط آقای عراقچی صورت گرفته است. کسانی که همراه آقای پزشک‌یان سفر کرده‌اند یعنی آقای عراقچی در گذشته عضو تیم مذاکره‌کننده ایران بوده و به خوبی با وضعیت مذاکرات آشنایی دارند

عضو فراکسیون مستقلین مجلس مذاکرات برجام تصمیم حاکمیتی است تصمیم دولت‌ها نیست

انقلاب و نظام صیانت کنند که از مسیر خودش خارج نشوند. اما در مورد شورای عالی امنیت ملی این نکته مطرح است بعد از اینکه حاکمیت تصمیم گرفت، آن قسمتی که نیاز به قانونگذاری دارد باید از مردم اجازه گرفته شود.

او در گفت‌وگو با نمایان، در پاسخ به اینکه ارزیابی شما این است که نمایندگان مردم در صورت موافقت حاکمیت، دولت را برای مذاکره همراهی می‌کنند؟ افزود: بله. البته حاکمیت اهمیت دارد بسیاری برجام را از اجازه اول با حاکمیت است. برای مثال یکی از وظایف رهبری این است که از اصل

یادداشت

برجام قله دیپلماسی انرژی کشور بود

مهدی عرب صادق کارشناس انرژی

دیپلماسی انرژی ضامن صلح و امنیت است. دیپلماسی برجام سایه و مخاطره جنگ منطقه‌ای را با بازار انرژی از سرملت‌ها دور ساخت. اکنون محور و زبان مشترک دنیا و تعریف منافع ملی آن‌ها بر پایه انرژی است و نه چیز دیگری! شاهد این ادعا سازمان‌ها و پیمان‌های بین‌المللی مهمی است که حول این مسأله مهم شکل گرفته و تشکیل شده است. در حوزه بین‌الملل و روابط خارجی، دیپلماسی یک ابزار است و زمانی موثر خواهد بود که ابتکاری در آن نهفته باشد! کشورها، حکومت‌ها و دولت‌ها، تمدن‌ها و تفکرها، مردم و ملت‌ها همواره برای تضمین امنیت و منافع ملی خود جنگیده‌اند و جان داده‌اند! جنگ با ابعاد و اشکال مختلف و مقتضیات جغرافیایی، سیاسی و تاریخی که همه را در بزنگاه‌های ژئوپلیتیک خود جای داده‌اند. بعدها دیپلماسی را جایگزین جنگ نموده‌اند و پیشبرد اهداف امنیتی و مرزی هر حاکمیتی از مسیر دیپلماسی پیش رفته است. کشورهای توانسته‌اند از دیپلماسی بین‌المللی بهره‌مند شوند و زبان دنیا را بفهمند و با آن تعامل کنند که پیش از آن با ملت و مردم خود به گفت‌وگوی سازنده و فهم عمیق واقعا متقابل برسند که بحث‌های مفصلی در این زمینه مطرح هست که ریشه جامعه‌شناسی سیاسی و شناخت سیاست در جامعه داخلی دارد و در این مجال وارد آن نمی‌شویم، اما در گذرگاه تاریخ سیاست باید به مرجعت ارسطوها و سقراط‌ها و افلاطون‌ها را ببندیریم و لولای تاریخ علم سیاست را از آن نقطه ترسیم کنیم. امروز ما باید بدانیم که امنیت از لوله نفت منتشر می‌شود و نه لوله نفتنگ! برجام، نقطه عطف و گرانگاه دیپلماسی انرژی بود و فضای بازی را ترسیم می‌نمود، اما این برای تندرویان داخلی و خارجی خوشایند نبود. برجام یکی از مهم‌ترین توافقات دیپلماتیک با محوریت انرژی در دهه‌های اخیر است.

این توافق نه تنها به کاهش تنش‌های بین‌المللی با کشورمان کمک کرد، بلکه نقش اصلی آن در دیپلماسی انرژی و امنیت ملی نیز ایفا نمود. فارغ از نتایج مستقیم برجام و کاهش تحریم‌های اقتصادی علیه ایران که به افزایش صادرات نفت و گاز این کشور انجامید، طبق آمارهای منتشرشده توسط سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC)، صادرات نفت ایران پس از اجرای برجام از حدود ۱ میلیون بشکه در روز به بیش از ۵.۲ میلیون بشکه در روز رسید. این افزایش صادرات نه تنها باعث بهبود وضعیت اقتصادی کشور شد، بلکه به تأمین امنیت ملی نیز حتما کمک در کرد. برجام به کشورمان فرصت تنفس داد و امکان داد تا با کشورهای مختلف جهان همکاری‌های جدیدی را آغاز کنیم. یکی از نمونه‌های بارز این همکاری‌ها، قراردادهای نفتی و گاز با شرکت‌های بزرگ انرژی مانند توتال، و ائی. او. این قراردادها نه تنها فناوری‌های جدید را به ایران وارد کرد و می‌توانست شبکه و زیرساخت‌های فرسوده انرژی را اصلاح کند، بلکه به تثبیت جایگاه ایران در بازار جهانی انرژی نیز کمک می‌کرد. از گرانگاه امنیت ملی، دیپلماسی انرژی پس از برجام با افزایش درآمد‌های نفتی و پس از توافق، توانستیم سرمایه‌گذاری‌های بیشتری در زیرساخت‌های اقتصادی و نظامی انجام دهیم. طبق گزارش‌های رسمی بانک مرکزی، درآمد‌های نفتی کشور در سال ۲۰۱۶ به حدود ۵۰ میلیارد دلار رسید که نسبت به سال قبل از اجرای برجام بیش از دو برابر افزایش یافته بود. این افزایش درآمد‌ها به دولت امکان داد تا برنامه‌های توسعه‌ای و نظامی خود را با سرعت بیشتری پیش ببرد. با این حال، خروج آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ و بازگشت تحریم‌های اقتصادی، چالش‌های جدیدی را برای دیپلماسی انرژی ایران ایجاد کرد. کاهش صادرات نفت به حدود ۵۰۰ هزار بشکه در روز و کاهش درآمد‌های نفتی به کمتر از ۲۰ میلیارد دلار در سال، نشان دهنده نیاز مبرم به بازنگری در سیاست‌های دیپلماسی انرژی و امنیت ملی است. لذا برجام به عنوان یک توافق دیپلماتیک، نقش مهمی در بهبود وضعیت اقتصادی و امنیت ملی ایران ایفا نمود. افزایش صادرات نفت و گاز، قراردادهای جدید انرژی و بهبود زیرساخت‌های اقتصادی، از جمله دستاوردهای این توافق بود. با این حال، تغییرات سیاسی و بازگشت تحریم‌ها نشان داد که دیپلماسی انرژی و امنیت ملی نیازمند سیاست‌های پایدار و استراتژیک است تا در مقابل نوسانات بین‌المللی مقاوم باشد و اگر می‌خواهیم هاب انرژی منطقه بشویم با شعار ممکن نیست باید برنامه هفتم اصلاح‌شود و اجراء و عملیات منطبق بر برنامه دقیق باشد تا مرکز ثقل انرژی روسیه تا هند و گرانگاه توسعه منطقه و امنیت کشورمان باشیم.